

Területi Statisztika

Közzététel: 2021. május 5.

A tanulmány címe:

A COVID-19-válság és a térbeli munkamegosztás változásai Magyarországon

Szerzők:

Czirfusz Márton

<https://doi.org/10.15196/TS610303>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Területi Statisztika c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

- 1) A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
- 2) A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
- 3) A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
- 4) A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Sztj. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
- 5) A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
- 6) A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„*Forrás: Területi Statisztika c. folyóirat 61. évfolyam 3. számában megjelent, Czirfusz Márton által írt, A COVID-19-válság és a térbeli munkamegosztás változásai Magyarországon c. tanulmány*”

- 7) A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

A COVID-19-válság és a térbeli munkamegosztás változásai Magyarországon *

The COVID-19 crisis and the changing spatial divisions of labour in Hungary

Czirfusz, Márton

Periféria Közpolitikai és
Kutatóközpont;
Közgazdaság- és Regionális
Tudományi Kutatóközpont
E-mail: czir-
fusz.marton@periferiakozpont.hu

Kulcsszavak:

COVID-19,
munkanélküliség,
közfoglalkoztatás,
beruházásösztönzés,
Magyarország

A COVID-19-járvány 2020. évi két hulláma nyomán jelentkező gazdasági hatások a munka világát is befolyásolták Magyarországon. A tanulmány a munkanélküliség változásának területi mintázatait mutatja be, valamint a foglalkoztatáshoz kapcsolódó két válságkezelő eszköz – a közfoglalkoztatási program és a versenyképesség-növelő támogatások – területi eloszlását és elosztását elemzi. Az eredmények alapján a 2020. tavaszi, első hullám során csökkentek a munkanélküliség területi egyenlőtlenségei, a 2020. őszi, második hullám során viszont nem. A közfoglalkoztatás a kezdeti tervek ellenére nem bővült érdemben, viszont egyes térségekben, így Északkelet-Magyarországon hozzájárult a munkahelyek megőrzéséhez. A versenyképesség-növelő támogatások elosztása a gazdaság térbeli struktúráinak felelt meg, ezáltal rögzítve a térbeli munkamegosztást Magyarországon.

The two waves of the COVID-19 outbreak in Hungary in 2020 led to economic crisis and to changes in employment. This article presents the changing spatial patterns of unemployment as well as allocation of two crisis-mitigation measures of the Hungarian government: the public works programme and competitiveness-increasing subsidies. According to the results, spatial inequalities of unemployment diminished during the spring – first – 2020 wave, but not during the second wave in autumn. The roll-out of the public works programme did not take place as originally planned, but contributed to retaining

* A tanulmány 2021. január 1-jéig vizsgálja a változásokat.

Keywords: employment in some areas, including Northeast Hungary. Allocation of competitiveness-increasing subsidies for companies corresponded to the spatial structures of the economy, thereby solidifying existing spatial divisions of labour in Hungary.
COVID-19, unemployment, public works programme, investment promotion, Hungary

Beküldve: 2021. január 19.

Elfogadva: 2021. március 12.

Bevezetés

A COVID-19-járvány 2020. évi hullámai által okozott gazdasági sokk Magyarországon – mint a világon másutt is – a gazdaság működését erőteljesen befolyásolta (Sikos T. et al. 2021). A gazdasági válság a háztartások megélhetését is veszélyeztette, többek között a foglalkoztatási viszonyok átalakulása miatt (Alpek et al. 2018). A tanulmány – hivatalos statisztikai adatforrások alapján – arra a kérdésre keresi a választ, hogy miként alakult át a foglalkoztatás és a munkanélküliség területi mintázatai Magyarországon. Az adatok vizsgálatával előzetes megállapításokat tehetünk arról is, hogy vajon a magyar gazdaságban meghatározó területi egyenlőtlenségekben történtek-e változások, átalakult-e egyes térségtípusok szerepe a térbeli munkamegosztásban, illetve vannak-e olyan térségek, amelyeket az országos tendenciákkal összevetve kevésbé érintettek a járvány 2020. évi gazdasági hatásai.

A globális gazdaság területi szerveződésének megváltozásáról a szakirodalomban különböző álláspontok jelentek meg a COVID-19-járvány kibontakozása óta. Bár a járvány gazdasági hatásai várhatóan nem változtatják meg a kapitalista világgazdaság alapvető szerveződési módját, de újraformálhatják a globális értékláncok szerveződését (Yeung 2021). Mások szerint a munka világában felgyorsulhatnak olyan területi folyamatok, amelyek már korábban elindultak – például a gazdasági tevékenységek „helyfüggőségének” mérséklődése a távmunka és otthonról végzett munka bővülésével (Lennert 2020, Lipták 2021). A munka világot érintően egyes foglalkozás- és munkatípusok visszaszorulását – és ennek területileg szelektív hatásait – szintén vizsgálták egyes kutatások, különösen a kritikus infrastruktúrákban vagy kulcsfontosságú ágazatokban foglalkoztatottak munkavégzésének járvány- és veszélyhelyzeti időszakban való felértékelődését (a kulcsfontosságú munka fogalmáról a COVID-19-járvány kapcsán lásd: Stevano et al. 2020). Mindezeket a vitákat a tanulmány első részében részletesen is áttekintem.

A tudományos elemzések mellett a statisztikai adatfelvételeket is új kihívások elé állította a járvány okozta gazdasági sokk foglalkoztatási hatásainak mérése. A nemzetközi és az ebből levezetett hazai statisztikai definíciók értelemszerűen nem a járványhelyzet okozta foglalkoztatási változások követésére lettek kialakítva, így egymásnak feszül az adatfelvételek konzisztenciájának és az új fejlemények adatfelvéte-

lekben való követésének elve (ILO 2020). Emellett a lezárások a kérdőíves adatfelvételek (így a negyedéves munkaerő-felmérés) megvalósításában is fennakadásokat okoztak (ILO 2020), továbbá 2020 tavaszán hazánkban – többek között az álláskeresőként való nyilvántartásba vétel lassulása miatt – a regiszterekbe való bekerülés is jelentős késedelmet szenvedett (Veres 2020). Szintén hiányosak az informális (nem bejelentett, önfoglalkoztató stb.) módon foglalkoztatottak COVID-19-válság általi érintettségét jellemző hazai és nemzetközi adatok, hiszen ez a csoport mind a foglalkoztatási statisztikák, mind a válságkezelési eszközök számára jórészt láthatatlan (vö. Palócz–Matheika 2020, Williams–Kayaoglu 2020). Így különösen fontos annak megállapítása, hogy a COVID-19-járvány foglalkoztatási hatásaiból a statisztikai adatok mit tudnak megmutatni és mit nem.

A COVID-19-járvány hatásairól szóló beszámolók a médiában és a közbeszédben a korábbinál gyakrabban foglalkoztak azzal, hogy mit jelentenek a hivatalos statisztikai adatokban tükröződő számértékek: például a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization – ILO) definíciója szerint mikor minősül valaki foglalkoztatottnak, továbbá a magyarországi keresetstatisztikák a teljes munkaidőben foglalkoztatottakra vonatkoznak. Ezek az információk a szakstatisztikusok és a munka világának kutatói számára eddig is ismertek voltak, viszont a járvány hatására a közvélemény is szembesült azzal, hogy a statisztikai adatokat valakik, valahol és valamilyen módon gyűjtik.

A tanulmányban a területi empirikus vizsgálatok hagyományos megközelítései mellett – amelyek általában a foglalkoztatottak és a munkanélküliek, illetve egyes csoportjaik területi megoszlásait vizsgálják – néhány kevésbé szokványos adatforrás segítségével arra is rámutatok, hogy mennyiben változott meg Magyarországon a térbeli munkamegosztás a COVID-19-járvány okozta 2020. évi gazdasági sokk következtében. A rendelkezésre álló adatok alapján 2020 végéig követem a folyamatokat, így nem elemzem a 2021. tavaszi, harmadik járványhullámot.

Először a területi kutatások eddigi nemzetközi szakirodalma alapján azt tekintem át, hogy a COVID-19-járvány miként változtatja meg a térbeli munkamegosztást. Az ezt követő három fejezetben a magyarországi helyzetet elemzem: a munkanélküliség térbeli mintázatainak változását, a közfoglalkoztatási program alakulását, valamint a válságkezelő munkahelymegőrző eszközök területi jellemzőit.

A COVID-19-válság hatásai a térbeli munkamegosztásra – szakirodalmi áttekintés

A térbeli munkamegosztás fogalma az 1970-es évek nyugat-európai válságának elemzésekor terjedt el széleskörűen a területi kutatások irodalmában. Ebben az időszakban a kutatások rámutattak arra, hogy a munkahelyek térbeli elhelyezkedése (a térbeli munkamegosztás) a gazdasági termelés térbeli szerveződésével magyarázható, amely az országon belül különböző térségek különböző gazdasági ágazataiban kü-

lönböző társadalmi csoportoknak (például férfi bányászok, részmunkaidőben a szolgáltatási szektorban dolgozó nők) biztosít különböző típusú foglalkoztatási viszonyt. Akkoriban a rugalmas termelési módra való („posztfordi”) váltás a foglalkoztatás és a munkanélküliség területi mintázatait is megváltoztatta, hiszen a profitábilis termelés a korábitól különböző térségekben és gazdasági ágazatokban igényelt a korábitól különböző dolgozókat (Massey 1995).

A COVID-19-járvány bár nem „klasszikus” gazdasági válság, amely a termelésben történő változásokból vezethető le (Palócz–Matheika 2020), mindazonáltal hatással van a térbeli munkamegosztásra is. 2020 során a nemzetközi szakirodalomban megjelentek az első olyan tanulmányok, amelyek a korábbi elméleti vitákban szereplő, egyenlőtlen térbeli hatásokat kiegészítették COVID-19-járvány hatásaival vagy azok empirikus áttekintésével.

A világszintű térbeli munkamegosztás kapcsán a globális értékláncok átalakulását számos tanulmány előrevetítette. A kutatások felhívták a figyelmet arra, hogy az értékláncokon belül a „láthatatlan” munkások a COVID-19-járvány gazdasági hatásainak nagyobb mértékben lehetnek kitettek, mert rájuk kevesebb figyelem jut mind a közbeszédben, mind a válságkezelési eszközökben (a ruhaipari értékláncokban dolgozók helyzetéről lásd például Brydges–Hanlon 2020). Ez a megállapítás a térbeli munkamegosztás magyarországi viszonyaira is igaz: az iparban a sokadik körös beszállítók dolgozóinak helyzete mindig kevésbé lesz látható a szakpolitikai döntéshozók és a hétköznapi emberek számára, mint például egy végső felhasználásra szánt terméket előállító, szervezett munkássággal rendelkező autógyár dolgozójának helyzete.

A térben egyenlőtlenül jelentkező COVID-19-járvány (Uzzoli et al. 2021) a globálisan szerveződő értékláncok sérülékenységére is rámutatott (Yeung 2021), amire többek szerint a földrajzilag kevésbé széttagolt termelés-szervezés lehet a következő évek válasza – a vállalatok és az állam közös fellépésével (Bryson–Vanchan 2020). Kérdés, hogy ennek a változó földrajzi munkamegosztásnak Magyarország nyertese lehet-e. A tanulmányban bemutatom, hogy az eddigi hazai kormányzati intézkedések elsősorban a hagyományos beruházás-ösztönzési támogatások növelésével szándékozzák az ország helyzetét stabilizálni a globális munkamegosztásban. Véleményem szerint ezek az intézkedések a globális értékláncok alapvető szerveződési logikájának jövőbeni változatlanúságával számolva – más országokhoz, például Finnországhoz hasonlóan (Moisio 2020) – lényegében a termelés országon belüli földrajzi szerveződésének fenntartását szolgálják és eltekintenek a térbeli strukturális problémáktól.

A munkahelyek ágazati és térbeli koncentrálódása (a fősodró regionális gazdaságtan agglomerációs hatásokról szóló elmélete), valamint a járvány terjedése közötti összefüggéseket szintén elemzem. Olaszországban a COVID-19-megbetegedések és az ipari munkahelyek koncentrálódása közötti együttmozgást mutattak ki (Ascani et al. 2020). A területi ágazati hatásokat vizsgálva kiemelhetők a turisztikai célterületek problémái, ahol a járvány miatt visszaeső turizmus következtében a szezonális és az állandó foglalkoztatás veszélybe került (a turizmusra gyakorolt hatásokról Magyaror-

szág esetében lásd: Balás et al. 2020, Boros–Kovalcsik 2021). Szintén kiemelhető a lezárások időszakában a személyes kontaktuson alapuló szolgáltatások (például fodrászat) korlátozása – esetükben az újrainvitások a foglalkoztatási adatokban jól kimutathatók (Borland–Charlton 2020; a magyarországi szektorális hatásokról lásd Palócz–Matheika 2020).

A lakossági szolgáltatások körében a lezárások alatt ágazati átalakulások indultak meg, ami az egyes térségeket Magyarországon és a világ más országaiban is eltérően érintette (Kovalcsik et al. 2021). Bizonyos ágazatok dolgozói időlegesen egyáltalán nem dolgozhattak (például edzőtermek, vendéglátóipari egységek, szórakozóhelyek), másoknál pedig növekedett a kereslet (például bolti és online kiskereskedelem, az online kiskereskedelem következtében növekvő szállítási igény). Bár e változások többsége a városi ún. hagnigazdaság¹ átalakulását vonta maga után (Katta et al. 2020), egyelőre azonban kérdéses, hogy általánosságban javulnak-e a hagnigazdaság dolgozóinak munkakörülményei. Ahogyan az is, hogy a távmunka időleges vagy állandósuló bővülése (Lennert 2020, Reuschke–Felstead 2020) mennyiben változtatja meg az egyes térségekben a szolgáltató szektor dolgozóinak és munkavégzési lehetőségeinek jövőbeli sérülékenységét, illetve mennyiben értékelheti fel a vidéki térségeket a városi agglomerációkhoz képest (Moisio 2020). Mindezek a megközelítések és a járvány hatásai átformálhatják a magyarországi térségek alkalmazkodásának (rezilienciájának) korábbi jellemzőit is (vö. Sebestyenné Szép et al. 2020).

A COVID-19-járvány foglalkoztatási hatásai között a migráns munkaerő helyzete (Kincses–Tóth 2020) szintén fókuszba került az egyenlőtlen térbeli fejlődés elméletéhez kapcsolódóan. A munkavállalási célú nemzetközi vándorlásokban súlyos fennakadások voltak; a nemzetállami kormányok pedig közvetlenül szembesültek azzal, hogy a kapitalista világgazdaság milyen mértékben épül a bevándorló munkaerő kizsákmányolására. Más kelet-európai országokhoz hasonlóan (Crețan–Light 2020, Šantić–Antić 2020) tömegek tértek vissza Magyarországra külföldi munkahelyükről a tavaszi első hullám során; ezzel itthon növelve a munkanélküliséget, és a hazautalások megszűnésével a háztartások megélhetését is nehezítve. Mivel Kelet-Európa országaiban a külföldi munkavégzés az alacsony bérszínvonalú szektorokban elsősorban az ország szegényebb térségeit érinti nagyobb arányban (vö. Crețan–Light 2020), e kedvezőtlen foglalkoztatási hatások felerősítették a térbeli egyenlőtlenségeket. A szezonális (például mezőgazdasági vagy turizmushoz kapcsolódó) munkát, illetve fizetett gondozási munkát végző kelet-európai dolgozókra vagy a határon átvándorló naponta ingázókra viszont olyan mértékben ráutaltak a nyugat-európai országok, hogy esetükben külön szabályozásokkal biztosították a munkahelyekre való eljutást (Bálint 2021, Boros–Kovalcsik 2021). Nem valószínű azonban, hogy e dolgozók kulcsfontosságú szerepe munkakörülményeik átfogó javulását eredményezné a következő időszakban.

¹ A hagnigazdaságban (gig economy) foglalkoztatott munkaerő egyszeri feladatokra vagy projektekre szerződik, és akit általában digitális piacokon keresztül bérelnek fel alkalmi munkára.

A magyarországi munkanélküliség a COVID-19-járvány 2020. évi hullámai során

A COVID-19-járvány 2020. évi hullámai részben megváltoztatták a munkanélküliség térbeli mintázatait. Bár az elmúlt évtizedekben a magyar gazdaságot több válság is érintette (Czirfusz et al. 2019), amelyek során a munkanélküliség is térben egyenlőtlenül jelentkezett, a 2020. évi válság sajátos volt amiatt, hogy kiváltó oka nem gazdasági, hanem egészségügyi eredetű volt (Palócz–Matheika 2020).

A COVID-19-járvány első hulláma során a regisztrált munkanélküliek száma 376 ezer fővel tetőzött júniusban; számuk ezt megelőzően 2016-ban volt ilyen magas. A munkanélküliségben tavaszi csúcsok – a szezonális hatások miatt – korábban is jellemzőek voltak, 2020. évit azonban súlyosbította a járvány következtében elvesztett állások számának emelkedése.

A növekvő munkanélküliség – korábbi magyarországi válságidőszakokhoz hasonlóan – rövid távon a területi egyenlőtlenségek mérséklődésével járt együtt. Ha a területi egyenlőtlenségeket a Hoover-indexszel² (a regisztrált munkanélküliek számának és a népességszámnak az összevetésével) számszerűsítjük, akkor az első hullám 2020. márciustól júniusig tartó időszakában mind a járási, mind a megyei egyenlőtlenségek csökkentek – azaz a munkanélküliség ott növekedett nagyobb mértékben, ahol korábban az kevésbé volt jellemző (1. ábra). A júniusi mélypontot követően területi szempontból is visszarendeződés történt. Szintén szembetűnő, hogy a járási és a megyei szint egyenlőtlenségei csaknem egybeesnek, azaz az egyenlőtlenségek mértékét a megyék közötti különbségek határozzák meg, amihez a megyéken belüli különbségek már keveset tesznek hozzá. A munkanélküliség térbeli mintázata tehát állandósult, és ezen a COVID-19-járvány első hulláma is csak időlegesen változtatott.

A munkanélküliség területi jellemzőinek változását részletesebben a 2. ábra mutatja be. A 2020. júniusi munkanélküliségi csúcsot az előző év azonos hónapjával összevetve, szezonális hatásoktól mentesen vizsgálhatjuk a COVID-19-járvány munkanélküliséget közvetlenül növelő hatását. A két időpont között csak 346 településen csökkent vagy stagnált a nyilvántartott álláskeresők száma; ezek a települések jórészt az ország külső vagy belső periferiáin elhelyezkedő kistelepülések (a periferiák munkaerőpiaci összefüggéseiről lásd: Tagai et al. 2018). A térképen legsötétebb árnyalattal azok a települések szerepelnek, ahol a nyilvántartott álláskeresők száma legalább megduplázódott. Ide tartoznak: Budapest és a budapesti agglomerá-

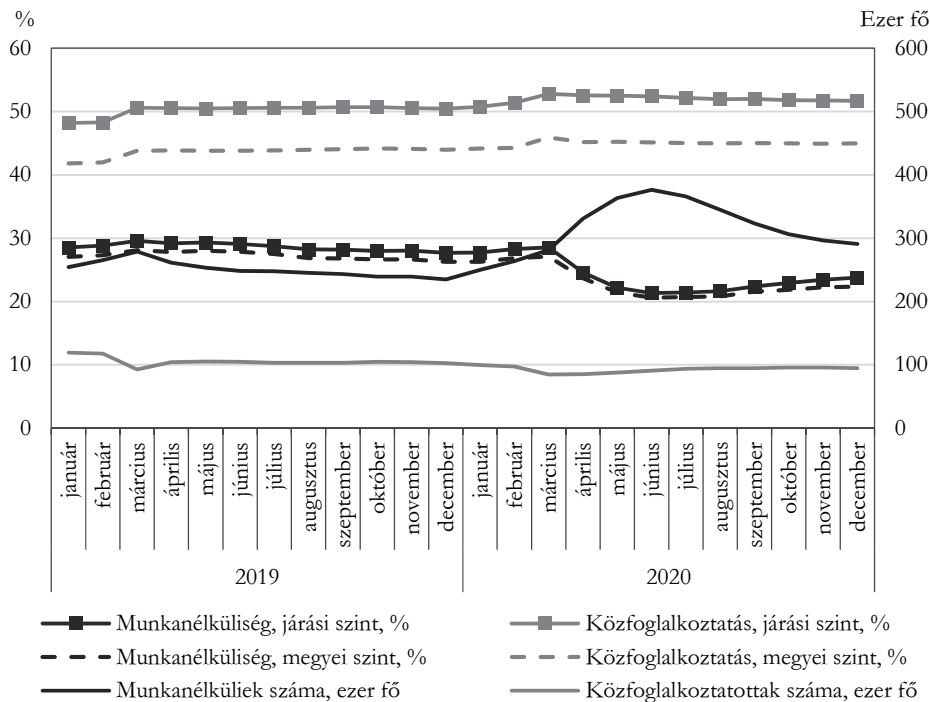
² A Hoover-index 0–100% közötti értéktartományban méri két jelenség megoszlásainak eltérését. Minél magasabb az index értéke, annál nagyobbak az egyenlőtlenségek (részletesen lásd Dusek–Kotosz 2016). A mutató itt használt változata azt fejezi ki, hogy a regisztrált álláskeresők hány százalékát kellene a területegységek között átcsoportosítani annak érdekében, hogy eloszlásuk a népesség területi eloszlásának feleljen meg. (A számítások során a 2019. év végi lakónépességet vettem figyelembe, mivel a kézirat zárásakor annál frissebb települési bontású havi népességszám-adatok nem állnak rendelkezésre.) Az itt bemutatott területi adatok forrása az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR).

ció számos települése, Északnyugat-Dunántúl jelentős része és a Balaton-környéki települések (Fekete et al. 2021). A nagymértékű változást nem csak az alacsony bázis okozta (például az Északnyugat-Dunántúlon). A tízezer főnél népesebb települések körében leginkább Sopronban növekedett a munkanélküliség, ahol a regisztrált álláskeresők száma megötszöröződött 2019. június és 2020. június között (ezen belül 2020. március és 2020. május között 3,5-szeresére nőtt). Kapuváron és Mosonmagyaróváron is közel négyszeres volt a növekedés az egyéves időszakban. A nagyobb településeken az abszolút növekmények is jelentősek, ami a szociális ellátórendszerre jelentős terhet rótt. Néhány példát kiemelve: 2020. március és május között Hódmezővásárhelyen 500, Győrben 1700, Budapesten 10 ezer új munkanélküli jelent meg a nyilvántartásokban. A helyzetet súlyosbítja, hogy a nyilvántartott álláskeresők száma alulbecsli a munkanélküliek tényleges számát (Köllő 2020).

1. ábra

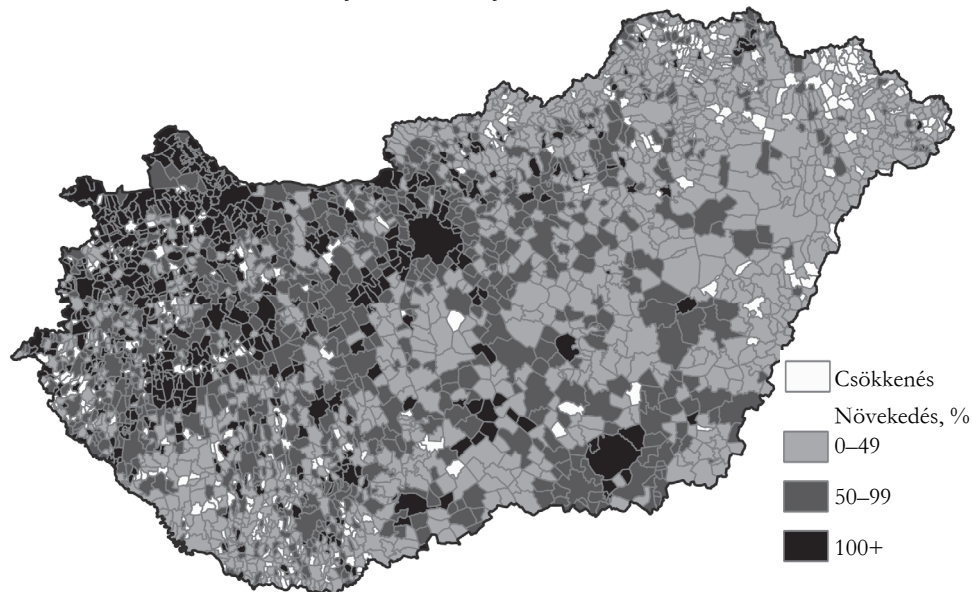
A regisztrált munkanélküliség, a közfoglalkoztatás és a Hoover-index alakulása Magyarországon, 2019. január – 2020. december

Registered unemployment and public works programme participants in Hungary (spatial inequalities based on the Hoover-index, % and number of persons), January 2019–December 2020

2. ábra

**A nyilvántartott álláskeresők számának változása Magyarországon,
2019. június – 2020. június**
Changes in the number of registered jobseekers in Hungary (%),
June 2019 – June 2020

A kézirat zárásakor 2020. decemberig álltak rendelkezésre standardizált települési munkanélküliségi adatok a TeIR-adatbázisban. 2020 őszén annak ellenére tovább csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma, hogy a COVID-19-járvány második hullámában jóval magasabb volt a megbetegedések száma, mint a tavaszi első hullám idején (Uzzoli et al. 2021). A második hullám a munkanélküliségi statisztikákban így kevésbé feltűnő, mint az első hullám volt, és a munkanélküliség területi egyenlőtlenségei sem változtak olyan mértékben, mint az az első hullám idején. A továbbiakban két olyan gazdaságpolitikai eszköz területi vonatkozásait mutatom be, amelyek magyarázhatják a két hullám közötti eltéréseket.

A közfoglalkoztatás bővítése mint válságkezelési eszköz

A COVID-19-járvány foglalkoztatási hatásainak jelentkezésekor a kormány a 2008 utáni válságkezelés egyik receptjéhez való visszatérést tervezte a közfoglalkoztatási program bővítésével. A 2011-től átalakított közfoglalkoztatási program megítélése a kutatók és a szakpolitikai elemzők körében vegyes. A program rendszeresebb jövedelemhez juttatta a munkaerőpiacról kiszorult legsérülékenyebb társadalmi csoportokat (Kóti 2018), viszont vannak olyan térségei az országnak, ahol csak keveseket

tudott rendszerszerűen visszavezetni az elsődleges munkaerőpiacra (Cseres-Gergely–Molnár 2014).

A közfoglalkoztatottak számának megduplázása (200 ezer főre emelése) céljából (kormany.hu 2020a) az 1466/2020. kormányhatározat a 140 milliárd forintos közfoglalkoztatási költségvetési keretet 5 milliárd forinttal megemelte, és a Magyar Államkincstár adatai alapján 2020-ban 124,7 milliárd forintot használtak fel a teljes keretből (Magyar Államkincstár 2021).

A közfoglalkoztatás tervezésének és végrehajtásának rendszere mérsékelten alkalmas arra, hogy gyorsan és nagy létszámban értékteremtő munkával lássa el az újonnan jelentkezőket. Bár a Belügyminisztérium többletlétszámkereteket osztott fel a hosszabb idejű közfoglalkoztatási programon belül, a 2020 szeptember elején, július hónapról készült tájékoztatója alapján a járvánnyal összefüggésben nem jelentkeztek tömeges közfoglalkoztatási igények (Belügyminisztérium 2020). A későbbi létszám- és költségvetési költési adatok szerint a létszámkereteket annak ellenére sem sikerült feltölteni, hogy könnyítették a közfoglalkoztatásba való belépés feltételeit.

A közfoglalkoztatási létszámadatak – a korábbi évek trendjeihez hasonlóan – 2020-ban folyamatosan növekedtek tavasztól októberig, majd decemberig csökkentek, de egyik havi összlétszám sem haladja meg a 2019. évi (2020 elején zárult) programok minimumlétszámát (1. ábra). A közfoglalkoztatottak célul kitűzött, 200 ezres létszámát tehát nem sikerült elérni, 2020 második felében 95 ezer fős létszámuk inkább a COVID-19-járvány nélkül tervezett célszámoknak felelt meg. A járvány hatására így egyedül a közfoglalkoztatási program 2016 óta tartó fokozatos visszaszorulásának üteme mérséklődött.

A közfoglalkoztatás területi egyenlőtlenségeinek alakulását járási és megyei szinten az 1. ábra mutatja. A márciusi adatok kiugrása azzal magyarázható, hogy a közfoglalkoztatási program végrehajtásában minden évben ez a hónap a forduló, ami 2020-ban egybeesett a COVID-19-járvány első hullámának felfutásával. A Hoover-indexszel mért egyenlőtlenségekben a koronavírus hatására 2020-ban nem mutatkozott érdemi trendforduló, szemben a munkanélküliség korábban bemutatott területi adataival. A megyei és a járási értékek közötti nagyobb különbség, illetve a közfoglalkoztatásnak a munkanélküliségnél jóval nagyobb területi egyenlőtlenségei a program sajátosságaiból fakadnak: a források egy része ugyanis csak a hátrányos helyzetű járásokban és településeken vehető igénybe, ami növeli a megoszlási viszonyszámok alapján mért területi egyenlőtlenségeket.

A közfoglalkoztatás tehát továbbra sem alkalmas arra, hogy univerzális eszközként megoldja a munkanélküliségből származó társadalmi problémákat vagy helyettesítse a pénzbeli munkanélküli-ellátást, az álláskeresési járadékot³ (lásd még Czirfusz 2020). Viszont – ahogyan azt a 2. ábra mutatja – egyes térségekben, így Északkelet-Magyarországon a közfoglalkoztatási program stabil foglalkoztatási lehetőségeinek

³ Ha az álláskereső a bejelentés előtti három évben legalább 360 napig munkaviszonyban állt, akkor 90 napig, 3 hónapig jogosult álláskeresési járadékra.

következtében a munkanélküliség nem emelkedett a COVID-19-járvány hatására. Ez mindenképpen pozitívum, mert a közfoglalkoztatási munkatípusok jelentős részében alig valószínűsíthető meg a távolságtartás vagy az otthoni munkavégzés, ami nyilvánvalóan nehézségeket okozott a járványügyi javaslatok és szabályok betartásában. Emellett tartani lehetett attól is, hogy a nőkre háruló gondozási többletfeladatok az iskolák, óvodák és bölcsődék tavaszi bezárása, valamint az idősgondozási feladatok növekedése körökben közfoglalkoztatotti munkájuk elvesztésével járhat (a nők járványidőszakban megnövekedett terheiről lásd: Fodor et al. 2021). A Belügyminisztérium havi tájékoztató adatai alapján a közfoglalkoztatás nemek közötti megoszlásában nem voltak jelentős elmozdulások, azaz a közfoglalkoztatott nők nem kerültek munkapiaci hátrányba a 2020. tavaszi és őszi COVID-19-járványhullámok során.

Összességében megállapítható, hogy a közfoglalkoztatási munkahelyek „válságállóbbak” voltak a piaci munkahelyeknél, így e pozíciójukat az országon belüli térbeli munkamegosztásban azok a térségek őrizték meg, ahol magas a közfoglalkoztatottak aránya. A következő fejezetben mutatom be a piaci munkahelyek „megmentését”, a támogatási eszközöket és azok kapcsolódását a térbeli munkamegosztás esetleges átalakulásához.

A munkahelyek megőrzésének területi egyenlőtlenségei

A COVID-19-járvány vállalkozásoknál jelentkező negatív hatásainak mérséklésére – többek között a munkahelyek megőrzésére – 2020-ban a Gazdaságvédelmi Akcióterven belül támogatási programokat indítottak. Ezek átfogó értékelése a jövő feladata, ugyanis a támogatottak listája és területi eloszlása egyelőre nem minden programelem esetében ismert.

A foglalkoztatást főként az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) által koordinált bérkompenzációs program támogatta, amelyből a csökkentett munkaidőben foglalkoztatottak háromhavi bérének egy részére lehetett támogatást igényelni. Az első hullámban 35 milliárd forint összegben 207 ezer munkavállaló bérét, a második hullámban, 2020 végéig 15 milliárd forint összegben 70 ezer munkavállaló bérét egészítették ki e programból (hvg.hu 2020, kormány.hu 2020b). Az első hullámban ezek a támogatások a Közép-Magyarországra és dunántúli megyékbe koncentráálódtak (ÁSZ 2020). Lényegében ezek a gazdaság ágazati szerkezetének fenntartását szolgálták Magyarországon és az eszközt használó országokban, ami rövid távon ugyan indokolható, de hosszú távon a társadalmilag szükségesnek tartott szektorokba és a jelenleginél jobb munkahelyekre való váltás ösztönözése szükséges – többek között – az aktív munkaerőpiaci eszközök megfontoltabb és a területi egyenlőtlenségeket is figyelembe vevő használatával (Costa Dias et al. 2020).

Bár a foglalkoztatáspolitikát az ITM hatáskörébe tartozik, a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) is működtetett belföldi vállalkozások munkahelyteremtését és -megőrzését támogató programokat (függetlenül attól, hogy ezek a vállalkozások

exportra termelnek-e vagy külföldi tulajdonúak-e). A beruházásösztönző támogatások munkahelyteremtő szerepét a COVID-19-válság előtt is különös figyelem övezte. A járvány megjelenése előtt közülük a legjelentősebbek az egyedi kormánydöntéseken keresztüli támogatások voltak, amelyeket a KKM koordinál a Nemzeti Befektetési Ügynökségen (Hungarian Investment Promotion Agency – HIPA) keresztül. Az elmúlt években egy-egy munkahely teremtése egyre drágább lett, 2019/2020-ban az államnak már 15-16 millió forintba került egy munkahely létrehozása (Merényi 2020). Az említett döntésekkel kifizetett támogatások 2020-ban némileg csökkentek a rendelkezésre álló adatok alapján (2021. január 13-i állapot, az utolsó szerződésalírás a táblázat szerint október eleji) [1]. 2020-ban 3800 munkahelyet teremtettek az említett program keretében, de ettől az évtől már nem kötelező a beruházási támogatásért cserébe munkahelyteremtést is vállalni. A beruházások többsége olyan térségekben valósul meg, ahol a külföldi működő tőke korábban is jelen volt, ezzel is állandósítva a gazdaság és a foglalkoztatás térbeli struktúráit.

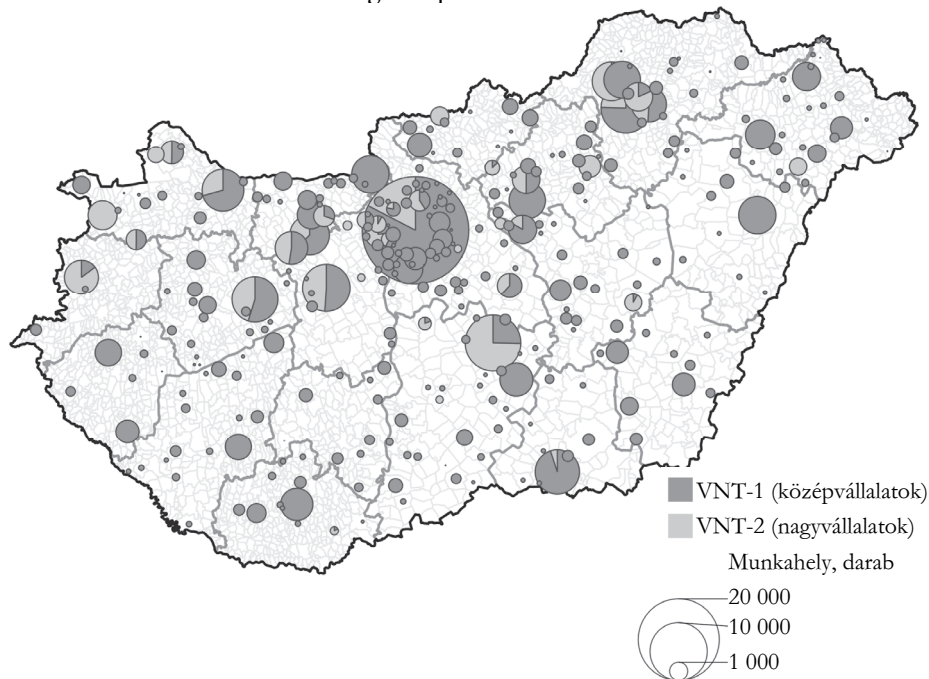
Mind a bértámogatási programokhoz, mind az egyedi kormánydöntésekhez képest nagyobb mértékű volt a szintén a KKM által koordinált és a HIPA által lebonyolított, a COVID-19-járványra adott válaszként bevezetett versenyképességnövelő támogatás (VNT). Ezek adatait dolgoztam fel a 2020 decemberében feltöltött táblázatok alapján [1]. A 7/2020. (IV.16.) KKM rendelet által indított programban az első kiírásban (VNT-1) középvállalatok, a második, őszi kiírásban (VNT-2) nagyvállalatok pályázhattak. A vállalatok új beruházásainak legfeljebb harmadára lehetett támogatást igényelni, a támogatottaknak pedig vállalniuk kellett a korábbi dolgozói létszám fenntartását. A támogatásokat bizonyos ágazatokban (például energiatermelés, acélipar, turizmus) nem lehetett igénybe venni.

A programban a VNT-1-kiírásban 168 milliárd forintot, a VNT-2-kiírásban 56 milliárd forintot osztottak szét. A támogatott vállalatoknál 224 ezer fő dolgozott, létszámukat „megtartott” munkahelyekként tartják számon. Természetesen ezeknek a munkahelyeknek egy része akkor sem szűnt volna meg, ha ezek a beruházások nem valósulnak meg. A támogatások 325 település vállalataihoz jutottak el (3. ábra).⁴ A VNT-1 körben az ország valamennyi megyéjében találunk támogatottakat (összhangban területi elhelyezkedésükkel – Kovács et al. 2017), bár a budapesti agglomeráció, a nagyobb városok és néhány újraiparosodó térség – például Jászberény–Hatvan vagy Tatabánya környéke – súlypontként rajzolódnak ki. A VNT-2-támogatások súlypontja egyértelműen Észak-Dunántúl, összhangban az újraiparosodás és a külföldi működő tőke területi mintázataival (Lux 2020). Összességében tehát ezek a támogatások a gazdaság és ezen keresztül a térbeli munkamegosztás állandósulásához vezettek, de tényleges gazdasági hatásukat a következő évek empirikus vizsgálatai tárhatják fel.

⁴ A támogatási listában több telephellyel szereplő vállalatoknál a telephelyek között egyenlő arányban osztottam fel a támogatás összegét; ez körülbelül a támogatott vállalatok nyolcadánál fordult elő.

3. ábra

A 2020. évi versenyképesség-növelő program által „megtartott” munkahelyek száma
Number of workplaces „saved” by the programme for increasing competitiveness in 2020

Összefoglalás

A COVID-19-járvány térben egyenlőtlenül jelentkezett Magyarországon (Uzzoli et al. 2021), így foglalkoztatási hatásai is ennek megfelelően jelentkeztek. Ezek az egyenlőtlenségek több szempontból magyarázhatók az egyes térségek térbeli munkamegosztásban elfoglalt eltérő helyzetével.

A munkaerőpiacok a járvány kezdetekor lényegében összeomlottak, a munkanélküliség korábbi válságok során nem mért magasságokba szökött Magyarországon és más országokban is. A közép- és hosszabb távú foglalkoztatási hatásokat elemezve valamennyi földrajzi szinten általános várakozás a területi egyenlőtlenségek növekedése, ahol a járvány okozta válság néhány nyertes térsége áll majd szemben a veszteséget elszenvedő nagyszámú térséggel (Sokol–Pataccini 2020). A korábbi, a COVID-19-járvány előtti magyarországi vizsgálatok a gazdasági értéktermelés területi egyenlőtlenségeinek növekedését vetítették előre (Zsibók 2019), amit a járvány hatásai várhatóan tovább erősítenek.

A munkanélküliség térbeli mintázatainak elemzésével a tanulmány bemutatta az egyenlőtlenségek kiegyenlítődéseként folyamatát, ami azzal magyarázható, hogy a gazdaságilag prosperáló térségekben növekedett nagyobb mértékben a regisztrált munkanélküliek száma. Ugyanakkor az első hullámot követően megkezdődött a visszarendeződés, és a második hullám esetében a regisztrált munkanélküliség területi egyenlőtlenségeiben nem jelentkeztek az első hullámhoz hasonló trendek.

A COVID-19-váltsággal összefüggésben a foglalkoztatás terén 2020-ban több kormányzati intézkedést vezettek be. A közfoglalkoztatási programban foglalkoztatottak létszámának megelőző évekbeli csökkenése lelassult, és a közfoglalkoztatás az ország egyes térségeiben (például Északkelet-Magyarországon) hozzájárult a munkahelyek megőrzéséhez. A versenyképesség-növelő támogatás révén a közfoglalkoztatás költségvetési kiadásaihoz képest ugyanakkor jelentősebb forrásokhoz jutottak azok a cégek, amelyek új beruházásokat vállaltak. E támogatásokat ugyan munkahelymegtartóként és munkahelyteremtőként határozták meg, ezeknek viszont nem feltétlenül volt közvetlen – és főleg a COVID-19-járvánnyal összefüggő – foglalkoztatási hatásuk, azon kívül, hogy a támogatott vállalatok számára olcsóbbá tették a beruházásokat.

A térben egyenlőtlenül jelentkező járvány és válság a szakpolitikai döntéshozók számára a foglalkoztatás szempontjából is szükségessé tette, hogy a kormányzati beavatkozások tekintetével legyenek a térbeli egyenlőtlenségekre. Kreilinger et al. (2021) megállapítják, hogy a kormányok a COVID-19-járvánnyal kapcsolatos pénzügyi támogatásokat világszerte társadalmilag egyenlőtlen módon osztották el: míg a gazdagabbak vagyona gyarapodott, addig az alsóbb osztályok, a munkanélküliek és a dolgozói szegénységhez tartozó csoportok (akiket – rosszabb általános egészségügyi helyzetük miatt – a járvány egyébként is nagyobb mértékben érintett) számára nem feszítették ki érdemi védőhálót. A térbeli munkamegosztás hazai változásának COVID-19-váltsággal összefüggő vizsgálatának eredményeit a következőkben foglalom össze: (1) A 3 hónapig elérhető álláskeresői járadék nem kínált átfogó megoldást a bizonytalan vagy informális foglalkoztatási viszonyban dolgozók (akik nem jogosultak erre a járadékra) válság miatt kiesett jövedelmeinek pótlására. (2) A közfoglalkoztatottak száma a célul tűzött megduplázással szemben változatlan maradt. (3) A vállalatok támogatásának a járvány alatt is a korábban megszokott mederben folytatása az állami forrásokat a gazdaságilag prosperáló térségekbe koncentrálna. (4) A munkahelyek megőrzését vagy az új munkahelyek teremtését szolgáló beavatkozások tervezésében és végrehajtásában – véleményem szerint – háttérbe szorultak a területpolitikai/területfejlesztési szempontok.

IRODALOM

- ASCANI, A.–FAGGIAN, A.–MONTRESOR, S. (2020): The geography of COVID-19 and the structure of local economies: The case of Italy *Journal of Regional Science* <https://doi.org/10.1111/jors.12510>
- ALPEK, B. L.–TÉSITS, R.–HOVÁNYI, G. (2018): Spatial inequalities of disadvantage accumulation and their impact on employability in Hungary *Regional Statistics* 8 (1): 96–119. <https://doi.org/10.15196/RS080104>
- BÁLINT, D. (2021): A telekocsizás utasszámának területi változásai a COVID-19-járvány első két hullámának idején, az Oszkar.com platform adatai alapján *Területi Statisztika* 61 (3): 356–379. <https://doi.org/10.15196/TS610305>
- BORLAND, J.–CHARLTON, A. (2020): The Australian Labour Market and the Early Impact of COVID-19: An Assessment *Australian Economic Review* 53 (3): 297–324. <https://doi.org/10.1111/1467-8462.12386>
- BOROS, L.–KOVALCSIK, T. (2021): A COVID-19-járvány hatása a budapesti Airbnb-piacra *Területi Statisztika* 61 (3): 380–402. <https://doi.org/10.15196/TS610306>
- BRYDGES, T.–HANLON, M. (2020): Garment worker rights and the fashion industry's response to COVID-19 *Dialogues in Human Geography* 10 (2): 195–198. <https://doi.org/10.1177/2043820620933851>
- BRYSON, J. R.–VANCHAN, V. (2020): COVID-19 and Alternative Conceptualisations of Value and Risk in GPN Research *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* 111 (3): 530–542. <https://doi.org/10.1111/tesg.12425>
- COSTA DIAS, M.–JOYCE, R.–POSTEL-VINAY, F.–XU, X. (2020): The Challenges for Labour Market Policy during the COVID-19 Pandemic *Fiscal Studies* 41 (2): 371–382. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12233>
- CRETAN, R.–LIGHT, D. (2020): COVID-19 in Romania: transnational labour, geopolitics, and the Roma 'outsiders' *Eurasian Geography and Economics* 61 (4–5): 559–572. <https://doi.org/10.1080/15387216.2020.1780929>
- CZIRFUSZ, M. (2020): Foglalkoztatás. In: CZIRFUSZ, M. (szerk.): *Területi kibívások és területi politikák Magyarországon, 2010–2020* pp. 11–17., Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Budapest.
- CZIRFUSZ, M.–IVANICS, ZS.–KOVAI, C.–MESZMANN T., T. (2019): A magyarországi munkáság a hosszú lejáratban *Fordulat* (26): 142–170.
- CSERES-GERGELY, ZS.–MOLNÁR, GY. (2014): A közfoglalkoztatás a munkaügyi rendszerben, 2011–2013 – alapvető tények. In: Fazekas, K.–Varga, J. (szerk.): *Munkaerőpiaci tükkör 2014* pp. 85–99., MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest.
- DUSEK, T.–KOTOSZ, B. (2016): *Területi statisztika* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- FEKETE, K.–DOMBI, G.–OLÁH, M. (2021): Önkormányzati válságkezelés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, a COVID-19-járvány első hullámában *Területi Statisztika* 61 (3): 337–355. <https://doi.org/10.15196/TS610304>
- FODOR, É.–GREGOR, A.–KOLTAI, J.–KOVÁTS, E. (2021): The Impact of COVID-19 on the Gender Division of Childcare Work in Hungary *European Societies* 21 (sup1): S95–S110. <https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1817522>

- KATTA, S.–BADGER, A.–GRAHAM, M.–HOWSON, K.–USTEK-SPILDA, F.–BERTOLINI, A. (2020): (Dis)Embeddedness and (de)commodification: COVID-19, Uber, and the unravelling logics of the gig economy *Dialogues in Human Geography* 10 (2): 203–207. <https://doi.org/10.1177/2043820620934942>
- KINCSES, Á.–TÓTH, G. (2020): How coronavirus spread in Europe over time: national probabilities based on migration networks *Regional Statistics* 10 (2): 228–231. <https://doi.org/10.15196/RS100210>
- KOVÁCS, SZ.–LUX, G.–PÁGER, B. (2017): A középvállalatok szerepe a feldolgozóiparban: egy magyarországi kutatás első eredményei *Területi Statisztika* 57 (1): 52–75. <https://doi.org/10.15196/TS570103>
- KOVALCSIK, T.–BOROS, L.–PÁL, V. (2021): A COVID-19-járvány első két hullámának területisége Közép-Európában *Területi Statisztika* 61 (3): 263–290. <https://doi.org/10.15196/TS610301>
- KÖLLŐ, J. (2020): Foglalkoztatás a koronavírus-járvány első hullámának idején. In: FAZEKAS, K.–ELEK, P.–HAJDU, T. (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök 2019* pp. 220–232. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest.
- KÓTI, T. (2018): Spatial differences regarding the chance to leave supported public employment in Hungary's rural periphery *Regional Statistics* 8 (2): 109–134. <https://doi.org/10.15196/RS080210>
- LENNERT, J. (2020): A távmunka széleskörű elterjedésének lehetséges hatása a magyarországi vándormozgalmi mintázatokra *Tér és Társadalom* 34 (2): 178–182. <https://doi.org/10.17649/TET.34.2.3269>
- LIPTÁK, K. (2021): Maradj otthon, dolgozz otthon! A koronavírus hatása a távmunkára Észak-Magyarországon, 2020. április *Területi Statisztika* 61 (2): 153–169. <https://doi.org/10.15196/TS610202>
- LUX, G. (2020): Ipar. In: CZIRFUSZ, M. (szerk.): *Területi kibívások és területi politikák Magyarországon, 2010–2020* pp. 63–68., Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Budapest.
- MASSEY, D. (1995): *Spatial divisions of labour: Social structures and the geography of production* Second edition. Macmillan, Basingstoke.
- MOISIO, S. (2020): State power and the COVID-19 pandemic: The case of Finland *Eurasian Geography and Economics* 61 (4–5): 598–605. <https://doi.org/10.1080/15387216.2020.1782241>
- PALÓCZ, É.–MATHEIKA, Z. (2020): Dilemmák a Covid-19-válság magyarországi gazdasági hatásairól. In: KOLOSI, T.–SZELÉNYI, I.–TÓTH, I. GY. (szerk.): *Társadalmi riport 2020* pp. 573–590., Tárki, Budapest.
- REUSCHKE, D.–FELSTEAD, A. (2020): Changing workplace geographies in the COVID-19 crisis *Dialogues in Human Geography* 10 (2): 208–212. <https://doi.org/10.1177/2043820620934249>
- ŠANTIĆ, D.–ANTIĆ, M. (2020): Serbia in the time of COVID-19: between “corona diplomacy”, tough measures and migration management *Eurasian Geography and Economics* 61 (4–5): 546–558. <https://doi.org/10.1080/15387216.2020.1780457>

- SEBESTYÉNNÉ SZÉP, T.–SZENDI, D.–NAGY, Z.–TÓTH, G. (2020): A gazdasági reziliencia és a városhálózaton belüli centralitás közötti összefüggések vizsgálata *Területi Statisztika* 60 (3): 352–369.
<https://doi.org/10.15196/TS600303>
- SIKOS T., T.–PAPP, V.–KOVÁCS, A. (2021): A vásárlói magatartás változása a COVID-19 idején *Területi Statisztika* 61 (2): 135–152. <https://doi.org/10.15196/TS610201>
- SOKOL, M.–PATACCINI, L. (2020): Winners and losers in coronavirus times: Financialisation, financial chains and emerging economic geographies of the COVID-19 pandemic *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie* 111 (3): 401–415.
<https://doi.org/10.1111/tesg.12433>
- STEVANO, S.–ALI, R.–JAMIESON, M. (2020): Essential for what? A global social reproduction view on the re-organisation of work during the COVID-19 pandemic *Canadian Journal of Development Studies / Revue Canadienne d'études Du Développement*
<https://doi.org/10.1080/02255189.2020.1834362>
- TAGAI, G.–BERNARD, J.–ŠIMON, M.–KOÓS, B. (2018): Two faces of peripherality: labour markets, poverty, and population dynamics in Hungary and Czechia *Regional Statistics* 8 (2): 19–45.
<https://doi.org/10.15196/RS080204>
- UZZOLI, A.–KOVÁCS, S. ZS.–PÁGER, B.–SZABÓ, T. (2021): A hazai COVID-19 járványhullámok területi különbségei *Területi Statisztika* 61 (3): 291–319.
<https://doi.org/10.15196/TS610302>
- WILLIAMS, C. C.–KAYAOGU, A. (2020): COVID-19 and undeclared work: Impacts and policy responses in Europe *The Service Industries Journal* 40 (13–14): 914–931.
<https://doi.org/10.1080/02642069.2020.1757073>
- YEUNG, H. W.-C. (2021): The Trouble with global production networks *Environment and Planning A: Economy and Space* 53 (2): 428–438.
<https://doi.org/10.1177/0308518X20972720>
- ZSIBÓK, ZS. (2019): Minden marad a régiben? Regionalizált növekedési pályák Magyarországon *Területi Statisztika* 59 (3): 247–272.
<https://doi.org/10.15196/TS590301>

INTERNETES FORRÁSOK

- ÁSZ (2020): *A járványhelyzettel összefüggő gazdaságvédelmi akcióterv munkaerőpiacra gyakorolt hatásai* Állami Számvevőszék, Budapest.
https://www.asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2020/jarvanyhelyzet_munkaeropiac_2020_09_30.pdf (letöltve: 2021. január 13.)
- BALÁS, G.–CSITE, A.–FAZAKAS, ZS.–IGARI, A.–LÓCSEI, H.–SZABÓ, T. (2020): *A járványügyi válság mely hazai térségek gazdaságát teszi leginkább sebezhetővé?* HÉTFA Kutatóintézet, Budapest.
https://hetfa.hu/wp-content/uploads/2020/04/turizmus_jarvanyvalsag_hetfa.pdf (letöltve: 2021. január 13.)

- BELÜGYMINISZTERIUM (2020): *Havi tájékoztató a közfoglalkoztatás alakulásáról, 2020. július*
 Belügyminisztérium, Közfoglalkoztatási és Vízügyi Helyettes Államtitkárság,
 Budapest.
https://kozfoglalkoztatatas.kormany.hu/download/a/f6/a2000/Havi%20jelent%C3%A9s_2020_j%C3%BAI_%28port%C3%A1l%29.pdf
 (letöltve: 2021. január 13.)
- ILO (2020): *COVID-19 impact on the collection of labour market statistics*
<https://ilostat.ilo.org/topics/covid-19/covid-19-impact-on-labour-market-statistics/> (letöltve: 2021. január 13.)
- HVG.HU (2020): *Vége a bértámogatási programnak, a elárulta az eredményeket*
https://hvg.hu/kkv/20200917_bertamogatas_kurzarbeit_kormany_koronavirus
 (letöltve: 2021. január 13.)
- KORMANY.HU (2020a): *Legkorábban jövő hét végén lehetnek újabb újraindítási lépések*
<https://2015-2019.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/hirek/legkorabban-jovohet-vegen-lehetnek-ujabb-ujrainditasi-lepesek> (letöltve: 2021. január 13.)
- KORMANY.HU (2020b): *Az ágazati bértámogatási programban eddig 15 milliárd forintot ítéltek meg*
<https://kormany.hu/hirek/az-agazati-bertamogatasi-programban-eddig-15-milliard-forintot-iteltek-meg> (letöltve: 2021. január 13.)
- KREILINGER, V.–WOLF, W.–ZELLER, C. (2021): *Die Pandemie solidarisch europaweit eindämmen. Zwölf Thesen – Zusammenfassung.* (letöltve: 2021. január 13.)
<http://www.papyrossa.de/wp-content/uploads/2021/01/2021-01-04-Kreilinger-Wolf-Zeller-Corona21-GESAMT-END.pdf> (letöltve: 2021. január 13.)
- MAGYAR ÁLLAMKINCSTÁR (2021): *A 2020. évi központi költségvetés végrehajtásának adatai*
<http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/koltsegvetesi-informaciok/a-2020-evi-kozponti-koltsegvetes-vegrehajtasanak-adatai/4049/> (letöltve: 2021. január 13.)
- MERÉNYI, M. (2020): *2019-ben több, mint százmilliárdból csábítottuk a multik beruházásait*
https://k.blog.hu/2020/01/23/2019-ben_tobb_mint_szazmilliardbol_csabitotuk_a_multik_beruhazasait (letöltve: 2021. január 13.)
- VERES, D. (2020): Sokat kell várni az álláskeresési járadékra – túlterheltek a munkaügyi hivatalok. *Portfolio* május 13. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200513/sokat-kell-varni-az-allaskeresesi-jaradekra-tulterheltek-a-munkaugyi-hivatalok-431588>
 (letöltve: 2021. január 13.)

ADATBÁZIS/HONLAP

[1] <https://kormany.hu/dokumentumtar> (letöltve: 2021. január 13.)

HATÁROZATOK/RENDELETEK/TÖRVÉNYEK

1466/2020. (VII. 31.) Korm. határozat A közfoglalkoztatással összefüggő egyes kérdésekről
 7/2020. (IV. 16.) KKM rendelet a koronavírus-járvány következtében szükségessé vált versenyképesség-növelő támogatásról